

Ezt olvastuk

50 FIATAL OLVASÓ PORTRÉJA

(Készítette a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár huszonnégy munkatársa, az előszót írta Dobos Piroska és Gál Györgyné, a kötetet a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár adta ki.)

A vizsgálódást 1969-ben 18 budapesti könyvtár kezdte meg — egyenként 20—60 olvasóval — azonos szempontok szerint. A megfigyelendőknek 12 pontos kérdőívet kellett kitölteniük, ezenkívül egy változatosan összeállított listán aláhúzni az olvasott, kétszer aláhúzni a nagy élményt jelentő könyveket. Két-három hónap múlva egy 17 kérdéses ívet töltöttek ki. A két ív kérdései igyekeztek felderíteni a 15—24 éves olvasók kulturális környezetét, könyvbeszerzési forrásait, a szép irodalommal kapcsolatos igényeiket, a választás indítékait és módját, az olvasási szokásokat, a családi könyvállomány jellemzőit, s megpróbálták valamelyest felvázolni a művek hatását. A válaszok nyomán kirajzolódó olvasói önjellemzést szembesítették a valóságos magatartással: fél éven át nyilvántartották a kikölcsönzött műveket. Ilyen módszerrel dolgoztak e könyvtárak, s tizenöt tudta maradéktalanul elvégezni feladatát. 400 olvasóportré készült el, amelyből ötvenet ad közre ez a kötet.

Az előszó áttekinti azokat az olvasásszociológiai vizsgálatokat, melyek 1914 és 1969 közt folytak a fővárosi könyvtárakban, leírja a mostani vizsgálat módszerét, a kötet végén pedig ott találjuk a két kérdőívet, a könyvjegyzéket és az olvasóportrék összeállításának szempontjait. Mindezt hasznos: indítékot, ötleteket, módszertani segítséget ad hasonló vizsgálatokhoz. Arra azonban nem vállalkozik a tizenöt és fél oldalas előszó — pedig ez lett volna a legfontosabb —, hogy összefoglalja az e kötetben leírt ötven fiatal olvasó fél-éves megfigyelésével kapcsolatos legfontosabb következtetéseket.

Pedig lehetett volna már most: hadd bizonyítsam néhány kérdéssel. Minden portré számokkal kezdődött:

a fél év alatt kölcsönzött, a jegyzéken olvasottnak, illetve élményt adónak feltüntetett, végül a kérdőíven megnevezett könyveknek hány százaléka volt klasszikus mű, továbbá az összes könyvnek hány százaléka volt értékes irodalom. Ebből kiszámíthaták volna — a válaszokat szépítetlennek elfogadva —, hogyan fejlődtek a megfigyelték. Kiszámítottam: saját nyilvánított szintjén stagnált 11, visszaesett 21, fejlődött 18; gyenge értékítéletű (az említett művek fele vagy több nem értékes irodalom) 20, közpes 16, jó 14. Az e számokból adódó kérdések: hogyan függ össze az olvasó fejlődésével visszafejlődésével, gyenge vagy biztos ítéletével a családi kulturális környezet, az iskolai végzettség (még tanuló középiskolás, leendő szakmunkás, egyetemista volt köztük, foglalkozásra nézve pedig esztergályostól, felszolgálótól, óvónőtől ápólonőig, technikusig és újságíróig sokféle), a jobb magyar irodalmi érdemjegy, a könyvismertetések és kritikák olvasása-hallgatása vagy mellőzése, a könyvtárosokkal való intenzívebb kapcsolat stb. (Hét olvasónál említi, hogy elfogadja, sőt igényli a könyvtáros tanácsait, kilenc olvasó állítja, hogy rendszeresen olvas kritikát, hallgat — a rádióban, tévében — könyvajánlást.) Az olvasás céljáról (művelődés, művészi élmény keresése, szórakozás stb.), a tetszés—nem tetszés indokairól — és sok másról — is elmélkedhetek volna a bevezető szerzői, hiszen a füzet az „Olvasáselemző vizsgálatok” sorozat része.

Mit várunk a további feldolgozástól?

A bevezető azt ígéri, hogy az itt felvillantott olvasótípusokat majd egy másik, számadatokra épülő kiadvány fogja jellemezni. Helyes. De ennél tanulságosabb lesz ez: „... a későbbiekben majd lemérhetjük egy-egy olvasó fejlődését, konkrét személyeken kísérhetjük figyelemmel a könyvtár munkájának nyomvonalát is”. Tehát megírni: milyen módszerekkel foglalkoztak a könyvtárak ezekkel az olvasókkal, milyen nevelői hatások érték őket intézményeinkben (beszélgetés, olvasóterv összeállítása, irodalmi körbe, előadás-sorozatra való bevonás stb.), s mind-

ennek következtében hogyan változott igényük, ízlésük. A mostani olvasóportré meg az ígért típusrajz csak eszköz: a cél az olvasói fejlődésnek és a könyvtárosi nevelőmunkának minél beszédesebb tényekkel megalapozott elemző leírása. Ennek a nagy munkának az ismertett kötet szerény bevezetője csupán.

(B. M.)

TÖMEGESSÉG ÉS HOZZÁÉRTÉS A műkedvelés problémái és gyakorlata

Szerkesztette: V. M. Sztriganov. („A falusi népművelési munkások segítésére” — sorozat.) Moszkva, 1966. „Szovjetszkaja Rosszija”. 272 l.

Tévednénk, ha a sorozatcíméből provinciális jellegre következtetnénk, mivel a kötet a műkedvelés alapvető szakmai-művelődéspolitikai kérdéseivel foglalkozik. Az alábbiakban az 1966-os kiadást ismertetem, amelyet 1971-ben újabb követett. A gyors második kiadást egyrészt a mű tartalmassága, másrészt az magyarázza, hogy a széles körű szerzői kollektíva tanulmányait tananyagként használhatják a szakmai továbbképzésben, nemcsak központi, hanem megyei, körzeti, járási tanfolyamokon és szemináriumokon is.

A tanulmánykötet fő forrása az 1965. november 23—25 között Moszkvában rendezett összorosozsági tanácskozás volt a műkedvelés helyzetéről és fejlődésének problémáiról. A résztvevők a műkedvelő együtteseknek és csoportoknak nem sokkal előbb lezajlott összorosozsági se-regszemléjén szerzett benyomásait, tapasztalataikat vitatták meg. Így mód nyílt arra, hogy sokoldalúan megvilágítsák a műkedveléssel összefüggő műsorpolitikai, képzési és vezetési kérdéseket.

A konferencián számos kérdés váltott ki vitát: az amatőr művészet társadalmi szerepének értékelése, a művészeti agitációs tevékenység sajátosságai, a műkedvelő színjátszás műfaji törekvései stb. A kiadványból több mint nyolcvan szakember véleményét ismerhetjük meg, akik között ott találjuk a párt- és az ál-

lami vezetésnek, az egyes művészeti ágaknak, szakintézményeknek és együtteseknek, a tömegszervezeteknek, valamint a szakoktatási intézményeknek képviselőit.

A kötet kilenc fejezete a következő témákkal foglalkozik: 1. A művészeti mozgalmak általános problémái. 2. A kórusok művészi színvonalja és tömegessége. 3. A műkedvelő színjátszás útban a magasabb színvonal és a nagyobb műfaji változatoság felé. 4. Mit kell tennünk a népi koreográfia felvirágoztatásáért? 5. A műkedvelő művészet harcos műfaja: a brigádagitáció. 6. A tánc csoportok, népi együttesek jelmezei. 7. Hol tart az amatőrfilmezés és -fotózás? 8. Az amatőr képzőművészet több figyelmet érdemel! 9. A vezetés és szakemberképzés feladatai.

A könyvnek bennünket is közelről érdeklő első fejezetét részletebben ismertetem.

A műkedvelés funkciói a Szovjetunióban fokozatosan megváltoztak: valamikor a politikai felvilágosítás, majd a művészet eszközeivel végzett propaganda állt előtérben, ma a fejlődés alapkérdése a *minőség*, az esztétikai szint.

Minek köszönhető, hogy a műkedvelés útja egyre feljebb ível a szovjet kulturális életben? — vetik fel a kérdést a könyv szerzői. Ebben nagy szerepe volt és van a hivatásos és műkedvelő művészek együttműködésének. A műkedvelés ezáltal jelentős segítséget kapott, de gazdagodott vele a hivatásos művészet is. A műkedvelés — sokszor kedvezőtlen körülmények között — fogékony volt az új törekvések és új ábrázolási formák iránt. Műsoranyaga folyton szélesedett, és az amatőrök megtalálták a módját az avantgarde kifejezési formák és a folklórhagyomány összekapcsolásának is.

Az utóbbi évek műkedvelő mozgalmában két tendencia érdemel különös figyelmet. Az egyik: a nevelőmunka körülményeinek megváltozása. Egyre több olyan közösség szerveződik, amelynek tagsága különböző nemzetiségekhez tartozik; a művészi munka közelebb hozza őket egymáshoz, és erősíti a Szovjetunió nemzetiségeinek kohézióját. A másik: a műkedvelők hivatásérzetének elmélyülése. Újabb és újabb nemzedékek növekednek fel, amelyek személyes és társadalmi életük természetes alkotórészének tekintik a művészeti tevékenységet.

(karsai)